

פרות עתודות 1401–1500 אמהות לעגלי רביה

אריה אלדן, המחלקה לבקר, משרד החקלאות, ש.ה.מ.

סיכום העתודות

אושרו הפרות שסומנו במספר העתודות מ-1401 עד 1500: 100 עתודות ב-63 משקים. שתי עתודות ויותר היו במשקים הבאים: צרעה (7), אושה (4), באר-טוביה, דביר, החותרים, כפר המכבי, מסדה, מעגן, מעגן-מיכאל, ראש-הניקרה (3); בית-זרע, חורשים, יגור, לוחמי-הגיטאות, משגב-עם, נוה-איתן, נחשולים, עין-השופט, עמיר, פלמח-צובה, רבדים, שדות-ים (2) ובעוד 41 משקים פרה אחת בכל משק.

האבות והסבים של העתודות

100 העתודות היו בנותיהם של הפרים: גל(14), נירון(9), דפני(8), זמיר(7), בנגו ושופט (3 כל אחד), אילון, ארי, אדרט, בגתן, ברן, גאון, חסון, יונתן, ליר, סברה, סנטור, פריץ, צהל, ציון, שלג (2 כל אחד) ולכל אחד מ-26 פרים בת אחת. אותן מאה הפרות אשר סומנו היו נכדותיהם של הפרים: ברקן (8 נכדות), בני (6), עדי (6), אינקה, בגתן, בראון, סברה, צין (4 נכדות לכל אחד), נירון, עוזי (3 לכל אחד), אבנר, ארי, חרוץ, יבין, נצר, תור (2 לכל אחד) ול-25 פרים נכדה אחת לכל פר. אבי האם של 17 עתודות אינו ידוע.

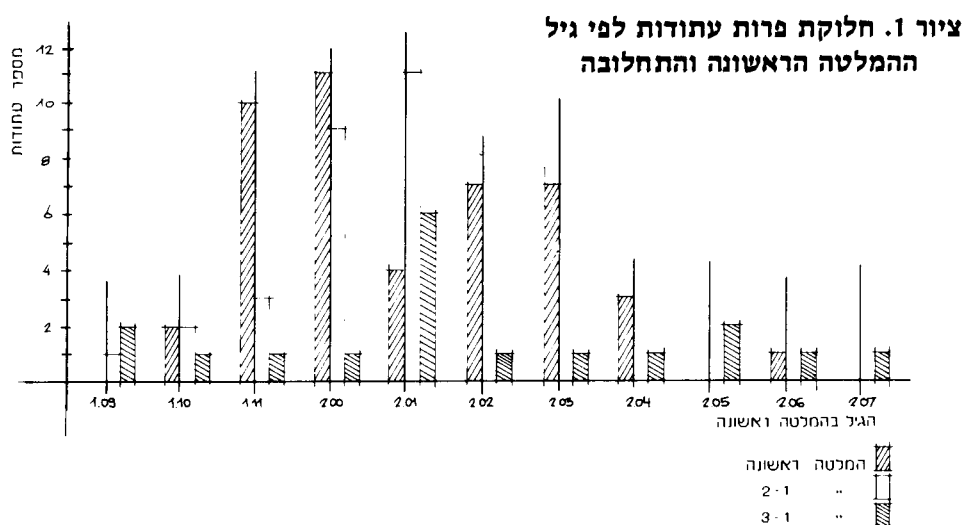
האבות העיקריים של 1100 העתודות האחרונות (מס' 401–1500) היו הפרים: עדי,

ברקן, צין, בראון. טבעי הדבר שפרים צעירים מופיעים כאבות וכעבור זמן האבות העיקריים כסבים עיקריים. אמנם דרושה תשומת לב לעובדה שקיימת קירבת דם בין פרים מסוימים אל האבות העיקריים. תופעה זו עשויה לקבל משקל רב יותר עם הגברת השימוש בפרים צעירים שהם קרוביהם של פרים אלה. בין האבות העיקריים קיימת קירבה בין הפרים ברקן, בני ואינקה – אשר הינם בניו של בורקוב, בין צין וחרוץ – אשר הינם בניו של דנדי. סברה הוא בנו של בראון ואילו גל הינו בנו של ברקן.

גיל ההמלטה הראשונה

חלוקת האמהות העתודות לפי גילן בהמלטה הראשונה מובאת בצירוף 1. בהשוואה לקבוצות העתודות הקודמות חל שינוי בגיל ההמלטה הראשונה אצל העתודות 1401–1500. מסתמנת ירידה באחוז ההמלטות הראשונות בגיל צעיר מאוד (1.09–1.11), ועליה באחוז ההמלטות הראשונות בגיל 2.00–2.01. כן יש לציין את המספר הרב של עתודות צעירות. התפתחות זו נמשכת זה כמה שנים.

ההפרשים בתנובות העתודות 1401–1500 (בק"ג חמ"מ) מעל לתנובת העדר – מובאים בטבלה 1, כשהם מפורטים לפי גיל ההמלטה הראשונה ובחלקן גם לפי גיל ההמלטה השנייה.

טבלה 1. גיל ההמלטה וההשתנות בהפרשי חמ"מ (בק"ג)*

הגיל בהמלטה ראשונה	לאחר תחלובה ראשונה	לאחר תחלובות ראשונה ושניה	לאחר תחלובות ראשונה עד שלישית	הגיל בהמלטה שניה	לאחר תחלובות שניה עד רביעית
1.09		4,807	7,339	2.09–2.08	5,384
1.10	2,435–2,738	4,628–7,147	6,066	2.10	5,333
1.11	2,267–3,048	3,610–4,803	6,055–7,647	2.11	
2.00	2,285–3,128	3,723–5,774		3.00	5,420
2.01	2,471–2,781	3,807–7,267	5,041–5,311	3.01	6,774
2.02	2,343–3,314	4,183–4,351		3.02	5,833
2.03	2,259–2,500	3,873–4,238		3.03	
2.04	2,216–2,515	3,723		3.04	6,078
2.05			5,165–8,965	3.05	7,351
2.06	3,431	3,810		3.06	
2.07			5,147	3.07	
2.08				3.08	
2.09				3.09	
ממוצע	2,589	4,575	6,219	ממוצע	6,025

* הודות למספר המצומצם של נתונים המתייחסים לגיל ההמלטה הראשונה ולהפרשי חמ"מ מופיעים רק הממוצעים לאחר התחלובה הראשונה, ראשונה ושניה, וראשונה ועד שלישית

לשיפוט מבנה הגוף

כתוצאה מהעדר ניקוד כללי בספר העדר של המ.ב. נעשה ניסיון להשתמש בנתוני השיפוט של העתודות ולבטא את הציונים בעזרת ניקוד כלהלן:

לוח השיפוט הנסיוני*

סה"כ	צורת פטמות	מבנה עטין וחיבורו		מבנה רגלים וכתף	רקמת בשר	אופי חלבי	גודל שלדה	הפרטים
		עטין אחורי	עטין קדמי					
100	20	25	25	14	2	6	8	מס' הנקודות המקסימלי

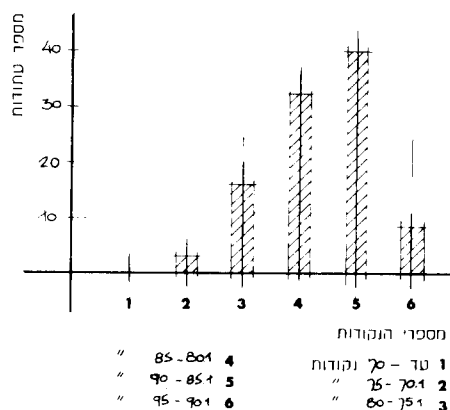
* ציוני השיפוט: טוב מאד = $\times 1.0$ טוב = $\times 0.8$ בינוני = $\times 0.6$

מיוחדת למערכת העטין ולרגלים).
בציור 2 תוצאות הניקוד בצורה תמציתית.
88% העתודות קיבלו בין 75.0–89.9 נקודות, ואילו הממוצע של 100 העתודות הוא 83.6. בעזרת המחשב מבררים את הפרות העולות בתנובתן על חברותיהן בעדריהן, ומשתמשים למטרה זו בהפרש בק"ג חמ"מ. בעקרון ההפרש משתמשים בארצות אחרות גם לגבי המבנה הגופני של מועמדות לעתודות. את שיפוט המועמדות אנו מבצעים בגילים שונים – לאחר התחלובה הראשונה, לאחר שתי תחלובות, שלוש תחלובות, הרביעית ויותר. 4 פרות שופטו בגילים גבוהים יותר, מהן 3 לאחר התחלובה ה-5 (הניקוד: 72.6–76.2–81.2) ופרה אחת לאחר התחלובה העשירית. היא קיבלה בסה"כ 85.6 נקודות.

האם גילה של הפרה המועמדת משפיע על תוצאות השיפוט? טבלה 2 משווה את תוצאות השיפוט של עתודות במועדי שיפוט שונים.

בארצות אחרות כגון ארה"ב, אנגליה, הולנד, דנמרק וגרמניה המערבית, קיימות שיטות שיפוט עם מספר רב של סוגי תכונות (באנגליה עד 10 סוגים עם 8 פריטים, כך מיחסים חשיבות

ציור 2. תוצאות שיפוט מבנה הגוף

טבלה 2. תוצאות השיפוט לאחר תחלובות שונות

סה"כ	100-95.1	95-90.1	90-85.1	85-80.1	80-75.1	75	לאחר תחלובה נקודות
38		3	13	8	11	3	א'
37		3	9	16	8	1	ב'
14			5	4	3	2	ג'
7		1	4	1	1		ד'
96		7	31	29	23	6	סה"כ

לגיל יש השפעה על ההתפתחות הגופנית – לצורת השלד, להתפתחות מערכת העטין ולכושר הרגלים. יש צורך לבחון את מידת הגורם "גיל" על תוצאות השיפוט. בהתאם ניתן יהיה לקבוע אם אפשר להשוות תוצאות שיפוט לגילים שונים למדי.

פרטים מלאים על הפרות העתודות התפרסמו בחוברת מיוחדת (אריה אלדן: פרות עתודות 1401–1500, אמהות לעגלי רביה) על ידי משרד החקלאות והתאחדות מגדלי בקר בישראל, ואפשר להשיגה במחלקה לבקר של ש.ה.מ.

השוואת אחוזי התעברות שנתיים ועונתיים של הפרות באזורים שונים של "און"

ד"ר ג. פרנצוס, החקלאית, חיפה

בין אזורי הזרעה שונים של "און" קיימים הבדלים ניכרים באחוזי ההתעברות השנתיים של הפרות לאורך שנים רבות. בשנת 78/77 היה אחוז ההתעברות השנתי בפרות באיזור החוף הדרומי 35.3 ואילו בעמק הירדן 47.5. זהו הבדל משמעותי מאוד בהתחשב בעובדה שמדובר במספר הזרעות גדול ובמגמה הנמשכת שנים. לא פעם הועלתה סברה שהבדלים אלה נובעים מהשוני בנוהגי ההזרעה. בעמק הירדן ובעמק בית שאן אין מזריעים את הפרות בקיץ, כלומר בעונה שהפוריות בה יורדת בהשפעת החום ותודות לכך אחוז ההתעברות

השנתי גבוה יותר. כדי לבדוק סברה זאת הושוה אחוזי ההתעברות בכל האזורים בחודשי דצמבר-מאי בלבד, כלומר בעונה בה מבוצעות רוב ההזרעות בעמק הירדן ובעמק בית שאן, ומאידך אין יותר השפעה של חום קיץ על ההתעברות באזורים אחרים בהם ההזרעה היא רצופה. תוצאות ההתייחסות לשנת 78/77 מובאות בטבלה 1.

אחוז התעברות שנתי הגבוה ביותר מצוי באזורים מס. 2 (עמק הירדן) ומס. 3 (עמק בית שאן ועמק יזרעאל המזרחי). גם בחודשי דצמבר-מאי, בהם אין לחשוש להשפעת חום

טבלה 1. אחוזי ההתעברות בפרות, שנתיים וחצי שנתיים (מאי-דצמבר), באזורי "און" שונים *

האיזור	אחוז התעברות שנתי	אחוז התעברות דצמבר-מאי	הפרש בין ממוצע חצי שנתי ושנתי
מס. 0 – הגליל העליון	37.5	42.6	+5.1
מס. 1 – הגליל המרכזי	38.5	44.4	+5.9
מס. 2 – עמק הירדן	47.5	48.6	+1.1
מס. 3 – עמק בית שאן *	43.1	48.8	+5.7
מס. 4 – עמק יזרעאל המערבי	39.9	44.8	+4.9
מס. 5 – השומרון	36.9	43.8	+6.9
מס. 6 – החוף הצפוני	36.3	42.7	+6.4
מס. 7 – חוף כרמל	35.3	41.3	+6.0
מס. 8 – השרון	38.5	44.5	+6.0

* איזור מס. 3 מורכב מעדרים בעמק בית שאן בהם ההזרעה עונתית, ומעדרים בעמק יזרעאל המזרחי בהם ההזרעה רצופה במשך כל השנה